

מעדני כת

משיעוריו של הגאון רבי נפדנלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת פקודי תשפ"ב שנה שלישית גליון 129

בענין אם קרא מקצת המגילה מתוך מגילה שאינה כתובה כולה אם לכתחילה צריך לקרות את השאר מתוך מגילה הכתובה כולה

קרא כמה תיבות בע"פ האם מעתה אינו חייב לקרותה לכתחלה מתוך הכתב, דהא בלא"ה תעלה לו רק קריאת המגילה שרובה מתוך הכתב, או דנימא דכל תיבה ותיבה מהמגילה צריך לקרותה מתוך הכתב.

יבואר אם קרא כמה תיבות שלא השמיע לאזנו אם אכתי לכתחילה יקרא רק כשמשמיע לאזנו

ובע"ז יש להסתפק גם בהא דלכתחילה צריך להשמיע לאזנו, אבל בדעיבד גם אם לא השמיע לאזנו יצא, אם כמה תיבות לא השמיע לאזנו אם מעתה אין ענין שישמיע לאזנו, דהא בלא"ה תעלה לו קריאת המגילה שלא השמיע לאזנו, א"כ מה יוסיף שיקרא את שאר המגילה כשהוא משמיע לאזנו, או דנימא דבכל תיבה ותיבה צריך להשמיע לאזנו, ואין כל תיבה תלויה בחבירתה.

יבואר אם קרא כמה תיבות שלא דקדק באותיותיה אם אכתי לכתחילה צריך לדקדק באותיותיה

וכן יש להסתפק בהא דבדעיבד גם אם לא דקדק באותיותיה יצא משום דנקרית איגרת אבל לכתחילה צריך לדקדק בכל אותיותיה, מה הדין אם כבר לא דקדק בחלק מהמגילה אם מעתה אין צריך כלל לדקדק באותיותיה, דהא בלא"ה תעלה לו קריאת המגילה שלא בדקדוק אותיותיה, או דנימא דההלכה לדקדק באותיותיה הוא הלכה בכל תיבה ותיבה בפ"ע, ואין כל תיבה תלויה בחבירתה.

ובאמת מסתבר טובא שלענין קריאה מתוך הכתב כל תיבה ותיבה לחוד בעינן לקרוא מתוך הכתב, וכן לדקדק באותיותיה, וכן להשמיע לאזנו, שהוא דין במעשה הקריאה, בוודאי כל תיבה מצוה לכתחלה לקרותה כראוי לכתחלה, אבל בדין קריאה מתוך מגילה כשירה לכתחלה יש מקום לומר שהוא דין באיזו מגילה לקרות וכל שקריאתו היתה במגילה בדעיבד תו לא מעלה ולא מוריד מה שיקרא המגילה מתוך מגילה הכתובה כולה, אבל מסתבר יותר דדמי לכל הנוצר למעלה וגם בזה מצוה לכתחלה לקרות כל תיבה שבה במגילה הכתובה כולה.

יבואר האם יש מעלה במגלה שיש בה פחות טעויות

והנה במגלה שאינה כתובה כולה האם יש מעלה לקרות במגלה שיש בה פחות טעויות מאשר במגלה שיש בה יותר טעויות כיון דסו"ס מגילה זו אינה כתובה כולה לפנינו ומ"ש אם חסר בה אות אחת או מאה אותיות סו"ס אינה כתובה כולה, ובוה לאוורא נראה פשוט שאין נפק"מ בזה וכולם שוין בזה.

ובע"ז יש להסתפק בדין רובו ככולו לגבי שתיית כוס של ד' כוסות דבשו"ע בס"י תע"ב סע' ט' כ' שיעור הכוס רביעית לאחר שימוגנו וישתה כולו או רובו וכו' המ"ב שם בס"ק ל' היינו כולו לכתחילה או רובו בדעיבד. איך הדין אם אינו יכול לשתות כל הכוס אם לכתחילה שישתה יותר מרוב כוס או דאם אינו שותה את כל הכוס אין ענין כלל שישתה יותר מרוב כוס.

וכן יש להסתפק בהא דאיתא בשו"ע בס"י תרמ"ט סע' ה' למצוה בעינן כל שיעור אורך ההדס שיהא עבות, ולעיוכבא ברובו. איך הדין ביש לו ב' הדסים ששניהם אינם עבות ככולו אבל אחד עבות רק ברובו והשני עבות קצת יותר מרובו, אם לכתחילה עדיף לקחת את ההדס שעבות יותר מרוב או דעד כמה שהוא אינו עבות ככולו אין נפק"מ בניהם.

וכן יש להסתפק לענין שחיטה דלכתחילה צריך לשחוט את כל הסימן ובדעיבד סגי ברוב סימן, איך הדין אם אינו יכול לשחוט את כל הסימן אם לכתחילה עדיף שישחוט יותר מרוב סימן או דעד כמה שאינו שוחט את כל הסימן אין ענין שישחוט יותר מרוב. ובפשוטו נראה דכל שהדין שרובו ככולו כל שעדיין הוא רוב הרי הוא ככולו אלא דלכתחלה בעינן כולו וכל שאינו כולו אינו לכתחלה. אכן בבאור הלכה בס"י נ"ה בהא דאיתא בשו"ע שם סע' ב' שאם התחיל לומר קדיש או קדושה בעשרה ויצאו מקצתן גומרין אותו הקדיש או אותה הקדושה והוא שנשתתרו רובו, כ' להסתפק אם העשירי עבר והלך עם מותר התשיעי ג"כ ללך, כיון דבלא"ה ליכא עשרה להשראת השמינה, וגם בלא"ה מותר לגמור, והניח בצ"ע.

ונשאלתי בביהכ"ס אחד באמצע קריאת המגילה מצאו שיש טעות שפוסל את המגילה מלהיות כשירה לכתחלה, האם ראוי להביא מגלה אחרת ולקרוא את המשך המגלה במגילה הכשירה לכתחלה, דהנה בדעיבד יצא יד"ח קריאת המגלה גם במגלה זו דהמגלה כשירה כל היכא דכתובה רובה, אבל אם יש להם מגילה אחרת שכשירה לכתחילה אם ראוי להביא מגילה אחרת ולקרות במגילה שכשירה לכתחילה.

הנה בשו"ע ס' תר"צ סע' ב' כתב צריך לקרותה כולה ומתוך הכתב ואם קראה על פה לא יצא, וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לתחילה, אבל בדעיבד אם השמיט הסופר באמצע תיבות אפילו עד חצייה וקראם הקורא על פה יצא. ומקור האי דינא הוא בגמ' במגילה דף י"ט ע"ב, ת"ר השמיט בה הסופר אותיות או פסוקים וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם יצא, מיתבי היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות אם רישומן ניכר כשירה ואם לאו פסולה, לא קשיא הא בכולה הא במקצתה. וכו' הבי"ד דמיעוטה קרוי מקצתה, ורובה קרוי כולה וכדאמרין בכל דוכתא רובו ככולו.

אך בגמ' לא מבואר בהדיא דאם אין כתוב בה אלא רובה שאין זה לכתחילה, אבל מקור דברי השו"ע שבי"ד לכתחילה צריך שתהא כתובה כולה הוא מדברי הרא"ש שם בפ"ב ס' ד', שנתקשה בהא דאמרנו בגמ' דף י"ט בהא דנחלקו תנאי אם קורין המגלה מתחלת המגילה או מאיש יהודי או מאחר הדברים האלה, ואמרו דאפי' למ"ד מאיש יהודי צריך שתהא כתובה לפניו, וקשה הרי סגי ברובה כתובה לפניו, וכתב וז"ל ואפילו למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה פירוש לכתחילה צריכה שתהא כתובה כולה, אבל בדעיבד הא אמרין לעיל אם השמיט בה הסופר פסוקים עד רובה ולא רובה בכלל וקראו על פה יצא עכ"ל.

ומעתה בנידון הנ"ל שבאמצע קריאת המגילה הבחינו שיש פסול במגילה יש מקום לומר דכיון שכבר קראו את רוב המגילה במגילה שחסרה כמה תיבות, א"כ בלא"ה לא תעלה להם קריאת המגילה לכתחילה, א"כ שוב אין ענין שיקראו את המשך המגילה מתוך מגילה שכתובה כולה, או דנימא דבכל תיבה ותיבה מהמגילה צריך לקרותה מתוך מגילה הכתובה כולה, ואע"פ שחלק מהמגילה לא קראו מתוך מגילה הכתובה כולה, מ"מ כל מה שיכולים לקרות מתוך מגילה הכתובה כולה עדיף וא"כ ראוי שיחליפו באמצע הקריאה למגילה אחרת שכשירה לכתחלה.

יבואר אם קרא כמה תיבות בע"פ אם אכתי לכתחילה צריך לקרות רק מתוך הכתב

והנה אף כשיש לו מגילה הכתובה כולה, לכתחילה בעינן שיקרא את כל המגילה מתוך הכתב כמ"ש בשו"ע צריך לקרותה כולה ומתוך הכתב, אבל בדעיבד סגי שקרא את רוב המגילה מתוך הכתב, וה"נ יש להסתפק היכא שקרא את רוב המגילה ואח"כ

יבואר אם כשמחליף מגילה באמצע הקריאה צריך לברך שנית

אך י"ל כשמחליף למגילה אחרת אם צריך שוב לברך, דהנה בס"ת אם החליפו ס"ת באמצע הקריאה כ' השו"ע בס"י קמ"ג סע' ד' דאין מברך ובמ"ב שם ס"ק כ' מבואר דהעיקר להלכה הוא דאף אם נמצא הס"ת פסול קודם שותחילו לקרוא בו אין צריך לברך על הס"ת האחר, ולגבי שופר הביא המ"ב בס"י תקפ"ה ס"ק ד' בשם תשובת בנין עולם בס"י ל"א שאם נטלו השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צריך לברך, אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך, ובמ"ב שם ס"ק י"ז כ' דאם היה מונח לפניו על השולחן מסתמא דעתו על כולם ואין צריך שוב לברך, א"כ הא שכתב התחיל לקרוא במגילה וראי דאין צריך לברך שנית. ושמעתי מידידי הגאון רמ"מ לובין שליט"א שבביהכ"ס לדרמן מצאו באמצע קריאת המגילה פסול במגילה, והחליפו למגילה אחרת, והיו כאלה שפקפקו בזה משום דע"ז נכנסים לספק ברכה אם צריך לברך שוב על המגילה השניה ועדיף לקרות במגילה שאינה

יבואר אם קרא מקצת מהמגילה מתוך מגילה שאינה נאה כ"כ אם ראוי להחליף באמצע הקריאה למגילה יותר נאה

וכן יש להסתפק אם קרא חלק מהמגילה מתוך מגילה שאינה נאה ובאמצע קריאתו נודמן לו מגילה נאה יותר האם יש ענין משום זה קלי ואנוהו להחליף לקרות מהמגילה היותר נאה, או דכיון שכבר קרא חלק מהמגילה ממגילה שאינה נאה, א"כ שוב לא יהיה לו קריאת המגילה ממגילה נאה, ומעתה אין ענין שיקרא את המשך המגילה מתוך מגילה נאה. ולאורא בדין זה קלי ואנוהו כל מה שקורא ממגילה נאה יותר הוא מקיים זה קלי ואנוהו דסוף סוף מתנאה לפניו במצוות, ולא דמי למצוה לכתחלה שיש מקום לומר שאם המצוה מתקיימת בדעיבד לא שנת כמה תיבות היו בדעיבד וצ"ע.

בעניין אם בקריאת המגילה איבא משום דברים שבכתב א"א רשאי לאומרו בע"פ וכשמוצא בה טעית צריך להחליף מגילה אחרת

הקודש, הדמיון הוא לקרות את הכתבי הקודש של מגילת אסתר, או הדמיון היא רק לקרות את סיפור הנס, וציוונו חכמים לקרות את סיפור הנס מתוך מגילת אסתר, אך לא הוי קריאה של כתבי הקודש.

ולכאן נפק"מ בזה אם יש בקריאת המגילה הך איסורא דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרו בע"פ, דאם הוא דין קריאה של כתבי הקודש א"כ הוי ככל דברי תורה שיש בהם הלכה שדברים שבכתב וכו', אבל אם המוצא היא רק לספר את סיפור הנס אלא שנוסח הסיפור הוא כמו שכתוב במגילה, בזה י"ל דאין איסור לאומרו בע"פ כיון שאין לקריאה זו דין קריאה של דברי תורה.

יבואר אם פסוקי ברכת כהנים הוי דברי תורה לענין דברים שבכתב א"א רשאי לאומרו בע"פ

והנה כע"ז יש לדון גם לענין פסוקי ברכת כהנים אם אמירתם יש לזה דין אמירת דברי תורה, או דאיהא אלא ברכה שמברכים הכהנים לישראל ורק נוסח הברכה היא כמו זה שאמרה תורה לברך.

והנה פסוקי ברכת כהנים אף אם נימא דיש להם דין אמירת דברי תורה מ"מ הא כ' השו"ע בס"מ ד"ט דכיון שהם שגורים בפי כל אין בהם איסור של דברים שבכתב וכו', אך אין היתר זה מוסכם לכו"ע, ובמ"ב שם בסק"ז הביא דעת המג"א והגר"א דהאיסור של דברים שבכתב הוא רק כשמוציא אחרים יד"ה, וכשמוציא אחרים יד"ה אסור לומר בע"פ אפילו דברים ששגורים בפי כל, וא"כ נפק"מ היכא שמוציא כהן אחר בברכה אם נימא דיש להני פסוקים דין אמירת דברי תורה יהיה אסור לומר אותם בע"פ.

יבואר דנפק"מ בהנ"ל אם מותר לקרות קריאה"מ ופסוקי ב"כ בידיים מטונפות

ולכאן נפק"מ בזה גם לענין אם מותר לאומרו בידיים מטונפות, אכן לפמ"ש"כ הביאור הלכה בס"מ תקפ"ו דגם מצוה אסור לעשות בידיים מטונפות ליכא נפק"מ, אך אכתי י"ל דנפק"מ לענין דיעבד, אם קרא את המגילה ונמצא שהיה במקום שאינו נקי אם צריך לחזור ולקרות את המגילה, דמצד האיסור לעשות מצוה במקום שאינו נקי אינו מעכב בדיעבד.

והעירוי דמדברי התוס' בסוטה דף ל"ט ע"א ד"ה כל כהן מוכח דס"ל דלפסוקי ברכת כהנים יש דין של אמירת דברי תורה, דהביאו דעת הסוכרים דהא דברכת כהנים צריכה נטילה סגי לזה במה שנמלך דיו בבוקר, ואין צריך שיהא סמוך לברכת כהנים, והקשו ע"ז דא"כ מאי רבותיה דברכת כהנים טעונה נטילה, הא בלא"ה צריך ליטול ידיו כדן כל דברי תורה דאסור לאומרו בידיים מטונפות, הרי להדיא דאמירת פסוקי ברכת כהנים יש להם דין אמירת דברי תורה, וצריך לזה נט"י משום הזכרת דברי תורה.

יבואר אם הפסוקים שהיבם והיבמה אומרים בשעת חליצה יש בהם דין של אמירת דברי תורה

וכע"ז יש לדון גם בהא דאומרים היבם והיבמה בשעת החליצה, דהיבמה אומרת מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי, והיבם אומר לא חפצתי לקחתה, ובלשון הקודש היו אומרים, האם אמירה זו יש בה דין אמירת דברי תורה, שהרי קוראים הם פרשה בתורה, או"ד אין אמירתם אלא סיפור דברים שהיא אומרת שאינו רוצה ליבמה, וכן הוא אומר שאינו רוצה ליבמה, ואין כאן קריאת פרשה בתורה אלא סיפור דברים בעלמא.

ושמעתי שזמן הגאון ר' דב לנדו שליט"א היה נוכח בבי"ד בשעת חליצה, ואח"כ שאלוהו הדינים אם יש לו מה להעיר על סדר החליצה, ואמר שהתעורר להעיר איך אחר שהאשה חולצת את הנעל אומרת מאן יבמי וגו' הא צריכה ליטול ידיה

קודם כיון שנגעה בנעל, ואמר שאם אין באמירה זו כי אם סיפור דברים שהיא אומרת שאינו רוצה ליבמה אבל לא חשיב כקריאה של פרשה בתורה א"ש דמותר לומר זאת גם בידיים מטונפות.

מותר להוציא את חבירו בברכת כהנים הא דברים שבכתב א"א רשאי לאומרו בע"פ, דכשמוציא יד"ה אסור אפילו אם הני פסוקים מיגרם גריסין, ואם נימא דכל האיסור לומר דברים שבכתב בע"פ כשמוציא יד"ה הוא רק כשמוציא ציבור ולא כשמוציא יחיד א"ש ואפילו אם נימא דפסוקי ברכת כהנים חשיבא כדברי תורה.

ושמעתי מיידי הגאון ר' ישראל אדלשטיין שליט"א ששמע מחמוזי הגאון ר' צבי רוטברג שליט"א שפעם אחת מרן הגו"ח קניבסקי שליט"א הלך לראות חליצה בב"ד ושאלו למה הלך לראות וכו' למד איזה דבר שלא ידע אותו, ואמר שיש מצוה על העומדים שם לומר חלוץ הנעל כדאיתא במשנה יבמות פרק יב משנה ו' ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיין ולא מצוה בתלמידים רבי יהודה אומר מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל, ולכן הלך לשם לקיים מצוה זו.

והנה בספק הא' אם באמצע קריאת המגילה ראה שחסר כמה תיבות אם לכתחילה עדיף להחליף מגילה אחרת או דכיון שכבר קרא חלק מהמגילה מתוך מגילה שאינה כתובה כולה אין צריך לדקדק לקרות את שאר המגילה מתוך מגילה הכתובה כולה.

לכאן יש מקום לדון דעדיף להחליף למגילה אחרת מטעם אחר, דהנה הדין הוא שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרו בע"פ, וא"כ כיון דחלק מהתיבות שבמגילה מחוקות לכאן אינו ספר הקדוש בקדושת כתבי הקודש, וא"כ הקורא בה הרי הוא כקורא בע"פ, ועובר בזה על הדין שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרו בע"פ, וכדיבאר, וא"כ מהאי טעמא עדיף שיחליף לקרות במגילה אחרת שיקרא דברים שבכתב מתוך הכתב ולא בע"פ.

דהנה בתוס' בשבת דף קט"ז ע"א כתבו בשם הרב פורת דאם ס"ת לא ניתן ליכתב בכל לשון וכתבוהו בשאר לשונות אסור לקרות בהן משום דדברים שבכתב א"א אתה רשאי לאומרו בע"פ, ויעו"י בחזו"א או"ח סי' ס' סוף סק"ט דמבואר בתוס' דאם הס"ת לא נכתב כדן ס"ת חשיב כקורא ע"פ, וא"כ לפ"ז לכאן הך מגילה שנמצא שחסרה כמה תיבות אין לה דין ספר, והקורא בה הרי הוא כקורא ע"פ, ואף אם עד סוף המגילה אין תיבות חסרות, מ"מ עדיף שיחליף למגילה אחרת, כיון דאין למגילה זו דין ספר והקורא בה חשיב כקורא ע"פ.

ואע"פ שאמרו בגיטין דף ס' דמשום עת לעשות לד' הפרו תורתך התירו לקרות בתורה שנכתבת מגילה אע"פ שאין בה קדושת ספרים, אבל מכל מקום כל שיש בידו מגלה כשירה למה יעבור על מצוות התורה לקרות על פה אם יכול לקיים מצוות התורה ולקרותה מתוך מגילה כשירה.

יבואר דלפי מ"ש"כ הגר"ז בהל' מגילה גם אם חסר כמה תיבות יש לזה דין ספר לענין קריאת המגילה ולא הוי בע"פ

אכן י"ל דאף שהמגילה חסרה כמה תיבות לא חשיב כקורא ע"פ, דהנה ידוע מה שכתב בחידושי מרן רי"ז הלוי בהל' מגילה (עמוד 24 ד"ה והנראה) דיש תרי דיני כתיבה במגילה, חדא דהרי היא מכלל כתבי הקודש ונכתבת בין הכתובים, וכדנתיא בב"ב דף י"ד סדרן של כתובים וכו' דינאל ומגילת אסתר וכו', וכן קי"ל דמגילת אסתר משמאה את הידים כמבואר במגילה דף ז' משום שהיא בכלל כתבי הקודש וכו', ושנית איבא דין מסוים של כתיבת מגילה, וכדחזינו דנאמרו בה דינים מיוחדים בכתיבתה, דנקראת ספר ונקראת אגרת והרי היא כאמיתה של תורה, ודין כתיבתה כדן ס"ת וכו', מה שאין כן הדין בכלל כתבי הקודש, והיינו משום דכתיבת מגילה לקריאתה היא דין בפ"ע ויש לה דינים מיוחדים, ולכן כתב הרמב"ם דא"צ עובד לשמה בקלף של המגלה כשאר כתבי הקדש, וכן הא דאמרו בגמ' שצריך לממתה וי"ו דזויתא לא כתבה הרמב"ם בהלכות קריאת מגילה, משום דהאי דינא אינו אלא בכתיבת המגילה להזויתא ככתבי הקדש אבל כתיבת המגילה לענין קריאת המגילה לא צריך עובד לשמה ולממתה וי"ו דזויתא יעו"ש עכ"ד.

ולפ"ז י"ל דאף שלענין דין כתבי הקודש אם חסר כמה תיבות לא חשיב ספר והרי הוא כקורא ע"פ, מ"מ לענין קריאת מגילה כיון דגם כשחסר כמה תיבות המגילה כשרה, ע"כ דלענין קריאת המגילה חשיב ספר גם כשחסרים כמה תיבות, דלענין קריאת מגלה נאמרה דין ספר לקריאתה וסגי בכתובה רובה וא"כ לא חשיב בזה כקורא ע"פ.

אמנם אכתי איבא לספוקי אם עד סוף המגילה יש עוד כמה תיבות שמחוקות בזה ודאי הוי קורא אותם התיבות ע"פ, דאותם התיבות שמחוקות כשקוראן הרי הוא קוראן בע"פ, דהא אינם כתובות לפניו, וא"כ אם עד סוף המגילה חסרים כמה תיבות עדיף שיחליף לקרות במגילה אחרת כדי שלא יעבור על הדין של דברים שבכתב א"א רשאי וכו'.

יב' אם קריאת המגילה הוי קריאה של כתבי הקודש או דהוי דין קריאה בעלמא

אך נראה ד"ל דלענין קריאת המגילה לא הוי בכלל דברים שבכתב א"א רשאי לאומרו בע"פ, דהנה יש לדון בעיקר דין קריאת המגילה, אם הוא דין קריאה של כתבי

י' והנה בד' הראשונים שכתבו דדברים שבכתב א"א אתה רשאי לאומרו בע"פ אסור רק להוציא יד"ה יש לדון אם רק כשמוציא את הציבור יד"ה אסור או דאפילו כשמוציא את היחיד אסור, ובתוס' ישנים ביומא בדף ע' הלשון 'שאני מוציא את רבים' ובביאור הגר"א ג"כ הלשון להוציא ציבור ומשמע מזה דרך כשמוציא ציבור אסור לומר דברים שבכתב בע"פ אבל אם מוציא יחיד ליכא איסור.

ולכאן יש לדקדק כן בדברי הגמ' בתענית בדף כ"ח ע"א [שזה המקור לדברי הראשונים דכשאין מוציא יד"ה אין איסור לומר דברים שבכתב בע"פ] דהנ"ל בשחרית ובמוסף נכנסין לבית הכנסת וקורין כדרך שקורין כל השנה ובמנחה יחיד קורא אותה על פה, אמר רבי יוסי וכו' יחיד יכול לקרות דברי תורה על פה בציבור וכו', ומשמע דרך משום הא מקשה, דהיאך יכול לקרות דברי תורה בציבור אבל ביחיד ליכא איסור.

וא"כ לפ"ז בקידוש בליל שבת שאינו מוציא את הציבור בויכחו ליכא איסורא לומר בע"פ, אכן לפ"ז אם יש עשרה בביתו יהא אסור לומר בע"פ את הויכחו. וכן לפ"ז א"ש הא דהענין היאך

יבואר אם שבועות סוטה ופרשת ביכורים וידידי מעשר ובד' אם יש בהם דין של אמירת דברי תורה

וכן יש לדון גם בשבועות סוטה שמשיבועה הכהן בלשון הכתוב בתורה, וכן במקרא ביכורים שקורא בהבאת ביכורים כל הפרשה האמורה שם, וכן בידיו מעשר שמתודה וקורא פרשת ידידי מעשר, וכן באמירת משוח מלחמה שקורא הכהן את הפרשה לפני העם, וכן בעגלה ערופה כשאומרים הזקנים ידינו לא שפכו את הדם וגו', אם כל הנך יש להם דין אמירת דברי תורה ואסור לאומרם בע"פ, או ד' דאינם אלא סיפור דברים כל אחד לפי ענינו, ורק הנוסח הוא כפי הכתוב בתורה ושפיר אפשר לאומרם בע"פ. ויעוי' בד'א בביאור ההלכה פ"א מהל' מעשר שני ה"א שנסתפק בכל זה.

יב' הא דמבטלין ת"ת לקריאת המגילה הא קריאת המגילה עצמה הוי דברי תורה

והנה ידוע הקושיא בהא דאמרו במגילה דף ג' ע"ב מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה, וכי קריאת המגילה לא הוי תלמוד תורה, ואמאי חשיב ביטול תורה לשמוע מקרא מגילה?

ובטעמא דקרא הביא מרן הגר"ח ק"ש שליט"א ששמע ממרן החזו"א זצ"ל שאמר שבמגילה אין מקיימין מצות ת"ת, שכיון שמגילה הוא תלמוד תורה תמידי, א"כ כשתקנו חכמים חובב לקרוא המגילה פקע ממנו מצות תלמוד תורה וחל עליו חובב חדש של מקרא מגילה היום, עכ"ל.

והנה ע"כ דס"ל להחזו"א דיסוד מצות קריאת המגילה היא לא קריאת כתבי הקודש, דאל"כ ודאי היה מקיים בזה מצות ת"ת, וכמו שפשוט בדמיונות קריאת התורה הרי הוא מקיים מצות ת"ת אע"פ שמקיים בזה מצוה שתקנו חכמים לקרות בתורה, והיינו טעמא דכיון דכל עיקר תקנת קריאת התורה היא ללמוד בתורה, א"כ זהו כל מהות המצוה שילמדו תורה וא"א לומר דמצות קריאת התורה יפקיע ממצות ת"ת, וא"כ אם נימא דבקריאת המגילה המצוה היא ג"כ לקרות את הכתבי הקודש, ודאי דיקיים בזה גם מצות ת"ת בקריאת המגילה, כיון דהוה עיקר מצותה לקרות כתבי הקודש.

אלא ע"כ דס"ל להחזו"א דעיקר מצות קריאת המגילה היא לקרות את סיפור הנס כדי לפרסם את הנס, ובוהו היה מקום לומר דיקיים גם מצות ת"ת כיון דתיבות אלו הם

והנה מש"כ לעי' לדברי מרן הגר"ח דיש תרי דינים בכתיבת המגילה א"כ אף במגילה חסירה חשיב ספר לענין קריאת המגילה, דכיון דזה כשר למקרא מגילה ע"כ דחשיב ספר לענין זה, העירוני דהגר"ח שם כתב להיפך, דכ' שם ופשוט דכל הנך דינים הנאמרים בכתיבת מגילה הם רק לענין לצאת בה ידי חובתו בקריאת מגילה שע"ז הוא שנאמר יסוד הדין של כתיבת מגילה, אבל לענין דין קדושת כתבי הקודש כמו לענין דין טומאת ידים וכדומה, וכן לענין הדין דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ, בזה לא נאמר דין כתיבת מגילה כלל, רק הרי היא בזה כשאר כתבי הקודש, ודין כתיבתה לענין זה כמו כתיבת כל כתבי הקודש, וזה פשוט. עכ"ל.

יבואר דמוכח בדברי הגר"ח דלקריאת המגילה אין דין קריאה של כתבי הקודש

הרי להדיא דהך דינא דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ תלוי בדין כתיבה של כתבי הקודש ולא בדין כתיבה של כתיבת מגילה, אך לכאן זה גופא צ"ב איך יכול לקרות במגילה זו, הא כיון דלענין דין כתיבה של כתבי הקודש לא הוי כתיבה כשרה הוי כקורא בע"פ, ואשר לכאן מוכרח מזה דס"ל להגר"ח כמשנ"ת דקריאת המגילה לא הוי דין קריאה של כתבי הקודש, אלא הוא קריאה בעלמא של סיפור הנס, ורק דנוסח הסיפור הוא מה שכתוב במגילה, ולהכי לית ביה משום דברים שבכתב א"א רשאי וכו'.

ויעוי' בשיעורי הגר"ח בתמורה דף י"ד ע"ב שהביא מש"כ רבינו יונה בברכות דף ה' ע"א מדה"ס בשם ר' שלמה מן ההר דהא דק"ש מותר לאומרו ע"פ משום דקורא אותו לשם חובה, וכן כ' הטעם בקרבנות שאומרים בע"פ מפני שהיא חובה, וכן הטעם בברכת כהנים כיון שהיא חובה בכל יום. וביאר הגר"ח דכוונתו דרק על לימוד

ובכתבי ראש ישיבת בריסק הגר"ח זצ"ל הנדפס בישרון כתב שאמר לפני מרן הגר"ח זצ"ל הדיוא ביטול ת"ת שהרי כשקורא האחד את השני בני הרמכים ואינו מבין מאי קאמר אינו מקיים מצות ת"ת, וגם כשקורא שאר המגילה הוי זה קריאה לפרסומי ניסא ולא ללימוד, וכשהגיע הגר"ח את הדברים לפני מרן הגר"ח זצ"ל אמר דנכון הוא והוסיף דהביאור הוא דקריאה של מגילה כל עיקרה לפרסומי ניסא הוא, ולא דתרת איתניהו בה דין קריאה ודין פרסומי ניסא דרו"ק. ושמעתי מהגאון הגדול ר' אברהם יהושע סאלאווייטש שליט"א שסיפר שד' אהרונם ז"ל שאל להרב מבריסק זצ"ל שאינו מבין מה שאומר בספר תהלים אם יאמר תהלים, ואמר לו שאם אין מבינים זה כלום, וידוע שבישו"ע הרב כתב דבתורה שבכתב גם מי שאינו מבין מקיים בזה תלמוד תורה, והראוני בספר חובות הלבבות שעד עבודת האלוקים פרק ד' שכתב ומפני היות התורה מלות וענינים, נחלקו בני אדם בחכמת התורה על עשר מעלות. תחלתם, אנשים למדו החומש והמקרא והספיק להן בגירסת הפסוק מובלי הבנת ענין ואינם יודעים פירוש המלות ושמוש הלשון, והם בתכונת חמור נושא ספרים, עכ"ל, ומבואר דיש כאן איזה מעלה בלמוד התורה שהרי הוא מהמעלה הראשונה שמנה החובת הלבבות וצ"ע.

מכתבי הקודש והרי הוא קורא כתבי הקודש, וע"ז אמר מרן החזו"א דכיון שתיקנו לומר זאת בשביל חובב קריאת המגילה פקע ממנו מצות ת"ת. ולפ"ז י"ל דאין בקריאת המגילה כלל איסור של דברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ, דאיסור זה אינו אלא כשקורא בשביל תלמוד תורה, ולא בשביל סיפור הנס לפרסומי ניסא.

יבואר דלא בעינן דקדוק באתיותיה במגילה שאין דין דקדוק אלא בלמוד תורה

ובכתבי ראש ישיבת בריסק הגר"ח זצ"ל הנדפס בישרון כתב וז"ל והנה עי' בר"מ בפ"ב מתפלה ה"ו כ' דבקריאת התורה אם לא דקדק אפי' באות אחת מחזירין אותו, ובכ"מ שם כתב משום דכתיב ויקרא בספר בתורת א' יעו"ש, וביאר מרן הגר"ח זצ"ל דדין דקדוק שייך רק בקריאה של לימוד, אבל מגילה דאינה קריאה של לימוד ל"ש בה דין דקדוק, ומשו"ה נמי ליכא בה דינא דהפסק פסוקים וכמ"ש בהג"מ שם דבהך קרא דויקראו בספר ראשי פסוקים כתיב בה וזה רק בקריאה של לימוד ולא במגילה, עכ"ל.

ושמעתי מהגאון ר' יעקב רוזנטל זצ"ל ששאל למרן הגר"ח זצ"ל אם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא חלק מק"ש, והוא משום שראה שמרן הרב מבריסק לא היה מדקדק כדרכו באמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואמר לו בלשון הזה כן ק"ש לא ק"ש אבל אינו דברי תורה, וכונתו דדקדוק באותיותיה בקריאת שמע ילפינן מולמדתם שיהא ללמוד תם, ואינו הלכה בק"ש אלא בלימוד התורה, ומאחר וברוך שם לא נאמר בתורה א"כ לא נאמר בו דין ללמוד תם, ודקדוק באתיותיה הוא הלכה בדברי תורה לבד.

יבואר דעדיף להחליף למגילה אחרת משום דלכתחילה צריך לקרות את המגילה מתוך הכתב

אבל לכאן י"ל דעדיף שיחליף מגילה אחרת מטעם אחר, דאף שלא תעלה לו כי אם קריאה מתוך מגילה שאינה כתובה כולה, מ"מ אם לא יחליף מגילה כיון דחסרים במגילה כמה תיבות נמצא שקורא אלו התיבות בע"פ, ומלבד הדין שצריך שתהא כתובה כולה צריך גם לכתחילה לקרוא את כל המגילה מתוך הכתב ולא בע"פ, וא"כ עדיף שיחליף למגילה אחרת כדי שיוכל לקרות אותם התיבות שחסרים במגילה הראשונה מתוך הכתב.

בענין מש"כ הגר"ח דדין כתיבה לענין קריאת המגילה אינו כתיבה של כתבי הקודש אם לא הוי גם דין 'ספר' לענין דברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ

תורה שבכתב אסור ללמודו ע"פ, אבל קריאה שאינה בתורת לימוד לא נכללה תחת האיסור. והביא שהגר"ח זצ"ל לא הסכים לביאור זה בדברי ה"ר שלמה, דהרי קרבנות אינו קריאה אלא לימוד ואפ"ה אמר דמותר בע"פ. אבל גוף היסוד אמר הגר"ח זצ"ל אחר כמה שנים לגבי מגילה, דאינה קריאה של לימוד אלא של פרסומי ניסא ולא נאמר בה איסורא דדברים שבכתב אסור בע"פ. וא"ש מש"כ הגר"ח בספרו דלענין דברים שבכתב בעינן ספר כדיני כתבי הקודש, וע"כ דס"ל דליכא איסור דדברים שבכתב בקריאת המגילה וכמשנ"ת.

יבואר דבמדרכי במגילה מבואר דבקריאת המגילה איכא איסור דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרן ע"פ

אך במדרכי במגילה אות תשצ"ב עמד בזה איך מותר לקרות מקצתה בע"פ הא דברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ, וז"ל לא קשיא הא בכולה הא במקצתה, פירוש כיון דבמקצתה כתובה כתיקון חכמים כשרה וקרינא ביה בספר, ואין כאן איסור משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה וכו' עכ"ל עיי"ש, הרי להדיא דגם במגילה היה שייך הך איסורא דדברים שבכתב א"א רשאי וכו', וע"כ דס"ל דקריאת המגילה הוי דין קריאה של כתבי הקודש.

יב' דמדברי המג"א מוכח דס"ל דלקריאת המגילה יש דין של קריאה של כתבי הקודש

וכן מוכח מדברי המג"א דס"ל דלקריאת המגילה יש דין קריאה של כתבי הקודש, דהנה במג"א בס"י תרצ"ב סק"ב כ' דאם נשתתק הקורא באמצע המגילה השני צריך

אמנם נראה באמת שכונת מרן הגר"ח שם דיש דינים בהלכות כתיבת מגילה שאין בכתיבת כתבי הקודש כגון דין שרטוט שאינה אלא בס"ת ובמגילה שהיא כאמתה של תורה גם צריכה שרטוט ולגבי דברים שבכתב שאסור לאומרה בע"פ אין צריך שיהא בה דיני כתיבת מגילה לקריאתה אלא סגי בכתיבת מגילה כדין כתבי הקודש אבל בדברים שיש קולא במגילה שאין צריך עמוד לשמה כס"ת בזה גם בשאר כתבי הקודש אין צורך עמוד לשמה וא"כ כל מגילה דינה ככתבי הקודש אלא שיש בה דינים ומעלות יתר על כתבי הקודש.

אמנם בסו"ד כתב שלגבי כתיבת המגילה לקריאתה אין צורך לממתה וי"ו דיוטא וגם אין צריך לכתוב עשרת בני המן אריח על גבי אריח וא"כ נראה שאע"פ שלגבי כתבי הקודש צריך לכתוב עשרת בני המן אריח ע"ג אריח מ"מ לגבי קריאת המגילה כשר בלא"ה ולכאורה אינה ספר לענין כתבי הקודש ואפשר שאותם דברים אינם מעכבים בכתיבת הקודש אמנם בשו"ע סימן תרצ"א ס"ג כתב דשינה השירה מכפי שצריכה להיות נכתבת פסולה וא"כ אינה ספר לכתבי הקודש, וצ"ע.

להתחיל בראש כמ"ש רפ"ד, אבל אי"צ לברך תחלה דיוצא בברכת הראשון דעשה הברכה בשביל כל הקהל, עכ"ד. ומקור דין זה דצריך להתחיל מתחילת הקריאה הוא מסי' ק"מ ס'א' לענין קריאת התורה, דאם הקורא בתורה נשתתק יתחיל השני ממקום שהתחיל הראשון, ובכ"ז שם הביא דהמקור לזה הוא מירושלמי בפ"ה דברכות דכתיב תורת ה' תמימה שתהא כולה תמימה.

וס"ל להמג"א דקריאת המגילה שזה בזה לקריאת התורה, דכמו דבקריאת התורה אם נשתתק הקורא מתחיל השני ממקום שהתחיל הראשון, ה"נ בקריאת המגילה אם נשתתק הקורא יתחיל השני ממקום שהתחיל הראשון. ומבואר דס"ל להמג"א דלקריאת המגילה יש דין קריאה של כתבי הקודש ולהכי אמרי' ביה דצריך שתהא תורת ה' תמימה שתהא כולה תמימה, אבל אם לקריאת המגילה אין דין של קריאת כתבי הקודש אלא סיפור הנס בעלמא, לא הוי בכלל תורת ה' תמימה דליבעי שתהא כולה תמימה.

יבואר דמכרי המ"ב ש"ל דצריך לקרות המגילה בטעמים מבואר דס"ל דהמגילה יש דין קריאה של כתבי הקודש

עוד יש להביא ראיה דלקריאת המגילה יש דין קריאה של כתבי הקודש, דבמ"ב בס"י תרצ"א ס"ק כ"ה כ' דאי ליכא מי שיועד לקרות בטעמים בע"פ מותר לכתוב גם הטעמים במגילה ולברך עליה, דלא גרע מניקוד, ומ"מ אם אין הטעמים במגילה מותר לקרות בלא טעמים כמ"ש ס"ס קמ"ב עכ"ד.

ומבואר דלכתחילה צריך לקרות את המגילה בטעמים, ואם נימא דלקריאת המגילה אין דין קריאה של כתבי הקודש מהיכ"ל דצריך קריאה בטעמים דקריאה

בטעמים הוא רק בקריאה של דברי תורה וע"כ דס"ל להמ"ב דלקריאת המגילה יש דין קריאה של כתבי הקודש.

[והנה בשע"ת בס"י תרצ"א ס"ק כ' ועיי' בבית יהודה סי' כ"ג שיש מדינות שנהגו לקרותה בלא טעמים ע"ש ולא יעשה כן במדינותינו וכו' עכ"ד. ובאמת בתוספות הרא"ש במגילה דף י"ט ע"א הביא מנהג זה שקריאת המגילה אי"צ לקרותה בטעמים ואסברה לה משום דנקראת אגרת, וז"ל ומהאי טעמא דה"ר יונה פעם אחת קראה בנינו שונים, וגם להכי יש בני אדם שקורין אותה ומדלגין טעם קריאה עכ"ל, וכ"כ הריטב"א שם וז"ל אבל בדבר שהוא חוץ לגופה עשאוה כאגרת לקרותה בין עומד בין יושב, ולפיכך נהגו לקרותה בלי פיסוק טעמים ובלא הפסק הפסוקים, עכ"ל].

ובאמת ראייתי מובא בשם הגאון ר' משה סולובייצק זצ"ל שאמר דבגמ' בגדרים דף ל"ו ובמגילה דף ג' מבואר דהדין של פיסוק טעמים הוא הלכה בתלמוד תורה, וא"כ בקריאת המגילה דאין זה אלא חובת קריאה ולא הוי תלמוד תורה י"ל דאי"צ לקרותה בטעמים.

יבואר אם כשאומר ויכולו בקידוש בליל שבת צריך לאומרו מתוך הכתב

והנה בקידוש בליל שבת שאומר ויכולו יש שהקפידו לאומרו מתוך הכתב, משום דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ, והרי לדעת המג"א והגר"א דהאיסור של דברים שבכתב הוא רק כשמוציא אחרים יד"ח וביכולו הרי מוציא הרבים יד"ח, וכן מובא שנהג מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל. ולכאן יש לדון כנ"ל דאין באמירת ויכולו דין אמירת דברי תורה דהוא רק אומרו בתורת עדות על בריאת שמים וארץ, ואומר את העדות כפי שהיא כתובה בתורה, אבל אין אומרו בתורת דברי תורה, ומשום"ל אין צריך לאומרו מתוך הכתב.

פרשת פקודי • יסוד עבודת ד' לעשות כאשר צוה ד' את משה

בר"ה אלול ובר"ה יום הכפורים, וחזינו דמעלתן של ימים אלו שהולכים לפני ד', ובוה האדם משלים עיקר עבודתו לפניו יתברך. ועיקר תכלית המאה ברכות בכל יום הוא לעמוד לפני ד' בכל דבר שעושה, והרי הוא מברך אותו ויברך ויזכור ועומד לפניו. ובתרגום יונתן בפרשת שמיי על הפסוק "זה הדבר אשר צוה ד' תעשו" פירש ואמר משה הדין פתגמא דתעבדון אעברו ית יצרא בישא מן לבכון ומן יד תגלי לכון איקר שכינתא דה', עכ"ל, ומבואר דברגע אחד יוצא מאפליה לאור גדול על ידי שעומד לפניו יתברך.

וכשם שטומאת ע"ז גדול מכל העבירות שהרי בעבירה זו יוצא מכלל ישראל, והרי הוא כעב"ם לכל דבריו, כן במדה טובה מרובה האמונה והעמידה לפניו הוא הקדושה הגדולה מכל הקדושות, ולכן זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד'. והנה ברבינו יונה במשלי פ"פ פסוק ו' כתב וז"ל בכל דרכי דעוהו בכל פועל אשר תבקש לעשות זכור את השם יי' וקוה אליו להצליח בו, ותלה בו כטחוקו, ותשכח אליו לבך, כי אין הפועל בידך, והוסיף המקרא הזה על מה שאמר תחלה בטח אל ד' בכל לבך כי יש מי שבוטח בשם"ת בכלל ומאמין כי הכל בידי שמים, בוטח בו ולא יבטח באדם ולא בכוחו ושכלו, ואך לא ישוב ענין הבטחון אל לבו בפרטים ר"ל בכל מעשה אשר יעשה, על כן אמר בכל דרכיך דעוהו בכל פרטי מעשיך בכל דרך ופועלו זכורו והשכח אל לבך כי אין כח ויכולת בפועל ההוא ואינו בידך רק ביד השם ותלה בו תקותך וצפייתך לחסד ד' יתברך וכו' וזה הענין נכבד מאוד, וע"כ ההרגל הזה תקבל הנפש המתאחזת אל הבהמות, ודע כי יש אנשים שעושים אל השם כמעשה גדול כמו אם יבקשו לפרוש יום לסחורה או לצאת בשיירה, ובמעשה קטן לא יזכור את השם מפני שהפועל קל בעיניהם ובורז לדעתם כי יעלה בידם, ואם מפני שלא יגיעם הפסד מרובה אם יבטל המעשה ההוא ולא יעלה בידם, על כן אמר בכל דרכיך דעוהו בדבר גדול או קטן כי אחר שכל הפעולות תלויות ביד השם וכל העולות בחסדו חייב אדם לזכור בכל מעשיו כי אם יעלה המעשה בידו והוא יזכר בו את השם ולא נשח ענינו בו אל השם הנקצ קצרו בחוק העבודה וכו' עכ"ל. הנה מבואר מדברי רבינו יונה שבכל דרכיך דעוהו הוא לזכור את ד' בכל אשר יעשה.

וזה ענין מצוות מאה ברכות בכל יום שהוא לזכור את ד' יתברך בכל אשר יעשה ויפנה, וזה המצוה אדני שהיה במשכן כנגד מאה ברכות כמו שכתב הריקנטי בפרשת תולדות, וכ"כ השל"ה הקדוש, שהוא היסוד לכל עבודת האדם, וכמו שאמר הכתוב זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד', שעל ידי העמידה לפני ד' זוכה לראות כבוד ד' עליו.

והנה בהעמק דבר להנצי"ב וכן מוטו בשם הגרי"ז פירוש מה שאמר בתורת הכהנים פרשת שמיי על הפסוק זה הדבר אשר צוה ד' תעשו אותו יצא"ה ויחזירו מלככם, היינו שבמעשה העגל רצו להתקרב אל ד' על ידי העגל, והקב"ה אינו חפץ אלא לשמוע בקול ד' מה שנצטוו בו, וזה מה שאמר להעביר מלכנו אותו יצא"ה ר"ש שהאדם רוצה לעשות מה שלא נצטוו אפי' שכוונתו לשמים, מכל מקום צונו לא מקום שנעשה מה שנצטוו בו, וזה יסוד המשכן שבא לכפר על העגל נאמר בו שמונה עשרה פעמים כאשר צוה ד' את משה לעמודי שבוה תשרה השכינה בישראל על ידי שנקיים צווי של מקום, ולכן נרד ואביהו מתו ביום הקמת המשכן משום שהקריבו שוקר את השם ולא צוה אותם, וזה היפך ממה שרצה הקב"ה מישראל לכפר על מעשה העגל, ולכן נענשו באותו יום שנטל עשר שטרות ללמד את ישראל מהו רצונו של מקום ואיזה הדרך שיש אור ד' יתברך על בראוי.

ובזה פירש זה הדבר אשר צוה ד' תעשו שאם יעשו מה שצוה ד' בזה ירא אליכם כבוד ד' וזה מה שמושה רבינו לימד דעת את ישראל שעיקר רצונו הוא מה שאמרנו ונעשה רצונו.

ברכות כנגד מאה אדנים שהוא עבודת ד', שכל ברכה הוא אומר שהקב"ה אדון עליו. ויעניין ברמב"ם ויקרא פרק ח' (לו) ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה יאמר בכל מקום "כאשר צוה ה' ביד משה", אבל בכאן מפני שהוסיפו על המצוה לא אמר כן, כי לא עשו כאשר צוה ה' את משה, אבל עשו כל הדברים אשר צוה ה', ועוד נוסף עליהם מה שאמר באש זרה אשר לא צוה אותם (להלן י א), עכ"ל.

ובקרבן של פרשת שקלים הנדפס בסדורים של אשכנזי במוסף שקלים יש פיט אור פניך עליון אדון נשא ושקל אשא בבית נכון ונשא, ואמר דווקא לשון אדון להקב"ה שזהו ענין האדנים שנעשו ממצות השקל לקבל עלינו אדנותו ומלכותו שהוא אדון עליו, וזה יסוד המשכן ועבודת ד' לעשות כאשר צוה ד' את משה. וזה מה שאמר בפסיקתא דרב כהנא פסיקא ב' כי תשא אלקים שופט זה ישיפל וזה ירים, ר' יונה בוצריא ורובין, רבנין פתרין קרא באהרן, בלשון זה הושפל ובלשון זה הוגבה, בלשון זה הושפל, ואשליכוהו באש ויצא העגל הזה (שמות לב: כד), ובלשון זה גובהה, זה קרבן אהרן ובניו (ויקרא ויג'), ר' יונה בוצריא פתרי קריא בישראל, בלשון זה הושפל ובלשון זה הוגבה, בלשון זה הושפל, כי זה משה האיש (שמות לב: א), ובלשון זה הוגבה, זה יתנו כל העובר על הפקדים, ע"כ. והיינו כי זה משה האיש היה חטאם שקבעו בעצמם איך יעבדו את ד' כשמשו אינו עומד, והתקין היה זה יתנו כמו שאמר הברך יתברך מאד, ר' אלתר משה. ושמועתי מהגאון מהרש"ל משה שפירא זצ"ל שצוה ד' להעמיד את ענין צוהו, שהוא המחבר בין הקב"ה המצוה אותנו ובינינו שנצטוו בו מצוה וכשעושה כאשר נצטוו אנו מתחברים בכיכול עם הקב"ה, וזה עיקר עבודתו.

ובתורת כהנים פרשת שמיי מכלילתא דמילואים איתא ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ד' תעשו אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלככם ותהיו מלככם ביראה אחת ובעצה אחת לשלם כל המוקם, כשם שהוא יחייב בעולם כן תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר ומלתם את ערלת לבכם, מפני מה כי אני ד' אלקיכם אלקיך האלקים ואדוני האדונים עשיתם כן וירא אחיכם כבוד ד' ע"כ.

והנה באור החיים בפרשת שמיי פרק ט' כתב לפרש הכתוב וז"ל זה הדבר וגו'. צריך לדעת מה הוא הדבר, ורש"י פירש על הקרבת אהרן, ואין זה פשוט מאמר הכתוב שאמר תעשו, ונראה שיכוין לומר על המעשה שהזכיר הכתוב בסמוך דכתיב ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה', דקדק הכתוב לומר לפני ה' ולא אמר לפני אהל מועד, גם לא היה צריך לומר שהרי אמר בסמוך ויקחו וגו' אל פני אהל מועד, אלא ירצה לומר שחייבו עצמם בערך השלימות והמשכיל והערצת עמידתם שהיה לפני ה', ובחינה זו היא השגת תכלית השלימות, כמאמר דוד (תהלים טו) שויתי ה' לנגדי תמיד כי בזה לא ימוט מימינו שהיה התורה, שכן אין ישיבת האדם ותעודתו וכו' שייכותו וכו' לפני מלך, ומכאן שכן לפני מלך מלכים, והמשכיל משה בנצטוהו אמר להם ה' הדבר אשר צוה ד' תעשו, פירוש צוה ה' שתעשו אותו, שתהיו תמיד מעריכים בדתכם כי אתם עומדים לפני ה', וירא אליכם כבוד ה'.

והנה בברכת אשר יצר נוסח הברכה היא שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך, ולכאורה צ"ב מהו הדגש בלעמוד לפניך הרי עיקר הברכה שאי אפשר להתקיים, אלא שעיקר תכלית הברכה הוא לעמוד לפני ד', והוא השוית ד' לנגדי תמיד שכתב הגר"א בשו"ע סימן א' שהוא כל מעולות העדיקים, וכמו שכתב הגר"א בביתורו יסוד ע"פ "וינוח עיר גדולה לאלוקים מהלך שלשת ימים" שהעדיקים הולכים תמיד לפני ד', אבל שאר העולם הולכים לפני ד' ג' ימים בשנה,

בגמרא במגילה דף כ"ט תני רב יוסף שלש תרומות הן, של מובא למזבח, ושל אדנים לאדנים, ושל בדיק הבית לבדק הבית, וברש"י כאן בפס' ט"ו ביאר שהתרומות והאדנים וקרבת צבור היו ע"י מנין והשווה בהם כולם עניים ועשירים לתת כל אחד מחצית השקל, אבל בשאר נדבות המשכן לא היתה יד כולם שוה בה אלא איש איש מה שנדבה לבו, עכ"ל.

ולכאורה צ"ל בזה, דהנה מה שהטילה התורה חוב על כל אחד מישראל לתת את תרומתו לקרבת צבור מוכן הטעם בזה דכיון שהקרבתו היו באים בשביל כל ישראל לכן היה צריך כל אחד ליתן לזה כדי שיהיו להם חלק בכל קרבת הצבור, אבל בתרומות האדנים צריך בזה טעם, כיון דבעצם עשיית המשכן לא חייבה התורה כמה ליתן ומה ליתן אלא כל אחד נתן רק מה שנדבה לבו, ומאיה מין שרצה, ואם כן למה זה הקפידה התורה שבהאדנים דוקא יתנו כולם וישתתפו בהם בשוה בין עני ובין עשיר, מה שאינו כן בשאר הדברים שהמשכן נעשה מהם שלא היה בהם שום קצבה ושום חוב רק כפי נדבת לבו של כל אחד, ולכאורה היה יותר מקום לחייב לכ"א שישתתף בנדבה לעשיית הארון אשר בו לוחות העדות כדי שיהיו לכ"א חלק בו, וכענין שאמר וכל דבכל הכלים נאמר בו ועשית ובארון נאמר ועשו דיבואו וכל יעסקו בארון שיזכו הכל בתורה, ולמה היה הענין הזה באדנים דוקא, ויעניין בספר באר יוסף פרשת כי תשא שביאר בזה דבר נפלא.

יש להבין עוד בזה, דהנה האדנים הוא לשון אדון, ולמה נקרא בלשון הזה אדנים, כמו אדונים, ולשון אדון הוא לשון אדנות, וצ"ב טעםא דמילתא.

והנה בפרשת פקודי נאמר שמונה עשרה פעמים כאשר צוה ד' את משה כמו שכתב בעל הטורים בפרשת פקודי פרק ט' וז"ל כאשר צוה ה' את משה, כתיב על כל דבר ודבר, כנגד מה שאמר משה חמני נא (לעיל לב לב) הבה להזכיר, והם י"ח פעמים כאשר צוה ה' את משה, וכל אשר צוה ה' את משה (ויק"א ח) וכנגד תקנו י"ח ברכות, ואחד כאשר צוה ה' כי עשו (לעיל לב לב), ותקנו כנגדו ברכת המינים, ויש בהם ק"ג תיבות, וכן בסופי הברכות, כמו ברוך אתה ה' מן אברהם, ברוך אתה ה' מחיה המתים, וכו' ק"ג תיבות, ק"ג פעמים "לב" בחומש שצריכים חונות הלב (ברכות לד ב) עכ"ל.

וכן הוא במדרש תהלים מזמור כ"ט איתא וז"ל דבר אחר כנגד שמונה עשרה אוכרות שיש בעשיית המשכן באלה פקודי, כאשר צוה ה' [ככל אשר צוה ה'] שמונה עשרה פעמים, כנגדו תקנו שמונה עשרה ברכות שמתפלל אדם בכל יום, ואין כולן שבחו של הקדוש ברוך הוא, אלא שלש ראשונות ושלש אחרונות, ושתים עשרה לזכרו של אדם.

והנה חטא העגל היה בעיקרו שאמרו כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו, ועל כן כדי לעבוד את הקב"ה, ולא עשו מה שנצטוו, ולכן המשכן יסודו אשר צוה ד' את משה, ונדב ואביהו מתו כמו שאמר הכתוב ויקרבו לפני ד' איש ר' אשר לא צוה אותם, וזהו עיקר המאם שעשו מה שלא צוה אותם, ולכן נענשו היה מיד, משום שזה היפך הגמור מכוונת מעשה המשכן שסודו לעשות רק מה שצוה ד' את משה, וכיון שלא צוה אותם נענשו מיד.

וזה עיקר תיקון המשכן להיות עושה צווי ד', ולכן האדנים שהוא היסוד של המשכן לא היה נדבית לב, אלא כאשר נצטוו לתת כל אחד שוה לחבירו לא יותר ולא פחות, בדיוק אשר נצטוו, וזה יסוד העבודת לאדון כל שעושים בכל אשר יצוונו, ולכן נקראו אדנים שעל ידם נעשה הארון לכל לאדון ואנחנו עבדיו.

והנה בעל הטורים בפרשת פקודי פרק י"ח כתב וז"ל מאת האדנים. כנגד מיוסדים על אדני פו (שה"ש טו) וכנגד תקנו מאה ברכות בכל יום (ענין מנחות מג ב), עכ"ל, וזה ענין המאה